

Dansk gymnastik- og idrætskultur i Nordamerika: Hvordan dansk folkelighed og gymnastik slog amerikanske rødder

Lise Warren Pedersen

Institut for Idræt, Københavns Universitet

Publicerad på Internet, www.idrottsforum.org (ISSN 1652-7224) 2005-11-30

Copyright © Lise Warren Pedersen 2005. All rights reserved. Except for the quotation of short passages for the purposes of criticism and review, no part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without the prior permission of the author.

Introduktion

Inden for dansk gymnastik findes der en lang tradition for at tage på rejser til andre lande og kontinenter for at fremvise gymnastik. Gymnastikpædagogen Niels Bukh var den første, der tog på jordomrejse med gymnaster, Erik Flensted-Jensen fulgte efter og senest er traditionen genoptaget af Danske Gymnastik og Idrætsforeningers *National Danish Performance Team* (NDPT), i folkemunde kaldet ”verdensholdet”. Den danske gymnastik og formidlingen af den, blandt andet via rejseaktivitet, har skabt begrebet *Danish Style Gymnastics*. Begrebet stødte jeg første gang på, da jeg som udsendt af Internationalt Udvalg/Danske Gymnastik og Idrætsforeninger tog ansættelse på Berea College i Kentucky, USA. Begrebet benyttes til at beskrive gymnastik, som det er blevet præsenteret af danskere i USA. Begrebet er ligeledes blevet et vigtigt redskab i formidlingen af dansk gymnastik- og idrætskultur, idet ordet *gymnastics* alene, frembringer associationer hos amerikanerne, som handler om idrætsgymnastik, der er stærkt konkurrence præget, en økonomisk bekostelig aktivitet samt billeder af små piger ved de Olympiske Lege. *Gymnastics* som det forstås af amerikanere, står derfor i stærk kontrast til det gymnastik- og idrætsbegreb, som Danske Gymnastik og Idrætsforeninger ønsker at formidle ved deres tilstedeværelse i USA. *Danish Style Gymnastics* er blevet et godt redskab i den formidling.

Det særligt danske

Dansk gymnastiks særkende udmærker sig ved kombinationen af stillingsgymnastikken taget fra den svenske gymnastik og P.H. Ling, den pædagogiske tyske gymnastiks behændighedsøvelser og de akrobatiske momenter, som er kendte fra den tyske turn gymnastik (Trangbæk, 1996). Dertil skal yderligere lægges den danske smidighedsgymnastik. Det danske gymnastikmiljø oplevede en overgang en konflikt mellem gymnastiktyperne, som i sidste ende blev trukket skarpt op i begreberne 'tvangsgymnastik' (svensk) og 'lystgymnastik' (dansk/tysk). Kampen mellem den svenske og tyske gymnastik i Danmark kom til at indgå som del af en politisk kamp mellem højre og venstre, og bredte sig yderligere til en strid mellem landbefolkning og bybefolkning¹. Landbefolkningen kæmpede for demokratiske rettigheder, og andelsbevægelsen, højskolebevægelsen og den kollektive ensartede svenske gymnastik blev en del af denne kamp. Man mente ikke, at det individuelle akrobatiske var muligt for alle at deltage i, og man afviste derfor disse øvelser. De akrobatiske øvelser blev forbundet med det elitære og dermed magthaverne, og resultatet blev at man primært dyrkede denne form for gymnastik i byerne.

Den danske gymnastikpædagog Niels Bukh², etablerede den første gymnastikhøjskole i Danmark i 1920, og blev den første der med held ophævede de to stilarter og indførte en kombination som udtryk for dansk gymnastik (Trangbæk, 1996). Han tog sit udgangspunkt i den svenske stillingsgymnastik, specielt inspireret af den finske pædagog Elli Björksténs kvindelige bevægelsesgymnastik, som han så kombinerede med akrobatik, makkerøvelser³ og tempo. Således fik han kombineret det kollektive med det individuelle og akrobatiske, og fik dermed videreudviklet gymnastikken til en særlig dansk stil. Niels Bukh har derfor også betydning for casen idet *Danish Style Gymnastics* har sine historiske rødder her. Yderligere var Niels Bukh den første dansker, der rejste til andre lande med sine gymnaster for at fremvise den danske gymnastik og præsentere/repræsentere Danmark. Niels Bukh skriver om formålet med gymnastik rejserne: "øge de fremmede Nationers Agtelse for Danmark" (Jørgensen, 1940).

Den finske pædagog Elli Björkstén inspirerede Niels Bukh, men havde også stor betydning for kvindegymnastikken i Danmark. I 1925 grundlagde Anna Krogh⁴ og Jørgine Abildgaard⁵ den første og eneste gymnastikhøjskole for kvinder, Snoghøj Gymnastikhøjskole. Både Jørgine Abildgaard og Anna Krogh var meget inspireret af Elli Björksténs gymnastik, og loyal overfor hendes gymnastiksystem. Solvejg Bording⁶, som var Anna Kroghs nærmeste medarbejder på Snoghøj Gymnastikhøjskole, havde studeret hos Elli Björkstén, og var ligeledes optaget af den æstetiske kvindegymnastik. Således blev der i Danmark i løbet af perioden udviklet forskellige gymnastiske stilarter for mænd og kvinder, anført af Gymnastikhøjskolen i Ollerup og Snoghøj Gymnastikhøjskole. Solvejg

- 1 Gymnastikken blev en del af en politisk kamp i Danmark. Diskussionen er ikke medtaget idet den ligger udenfor artiklens fokus.
- 2 Niels Bukh (1880-1950), etablerede Gymnastikhøjskolen i Ollerup på Sydfyn i 1920.
- 3 Med makkerøvelser forstås øvelser som er koreograferet og udføres parvis, hvor makkeren bruges som modvægt eller på anden måde er nødvendig for øvelsen.
- 4 Ane Anna Frederikke Krogh (1893-1985), forstander på Snoghøj Gymnastikhøjskole. Dansk kvindebiografisk leksikon. www.kvinfo.dk.
- 5 Jørgine Nielsen Abildgaard (1893-1962), forstander på Snoghøj Gymnastikhøjskole, Frimenighedspræst. Dansk kvindebiografisk leksikon. www.kvinfo.dk.
- 6 Solvejg Bording (1907-1970), gymnastiklærer, valgmenighedspræst. Dansk kvindebiografisk leksikon www.kvinfo.dk

Bording bliver yderligere af betydning for dette casestudie, idet hun blandt andet rejste til USA, samt var en af de første kontakter mellem USA og Danmark i forbindelse med opstarten af *Danish American Exchange*.

Niels Bukh og gymnaster besøgte Berea på deres amerikatur i 1923. En af gymnasterne der deltog på turen, Kristian Krogshede, skriver således i sin beretning (Krogshede, 1980):

I Berea var der et stort universitet, som for et ringe vederlag – ofte praktisk arbejde – modtog de unge fattige bjergboere, der gerne ville i forbindelse med civilisationen. De kom ned fra bjergene uden penge eller ordentlig klæder, uden at kunne læse og skrive, og måtte begynde ganske som børn gør det. Denne bjergungdom var det for en stor del, der så på vor opvisning i Berea. Vi har aldrig vist gymnastik for mere taknemmelige tilskuere og traf ingen steder i Amerika en mere tiltalende ungdom end denne, der med sin enfoldighed i behold kunne glæde sig over vort arbejde og vor sang.

Kristian Krogshedes beretning om Berea og universitetet – i dag college – er genkendelig, da college stadig har som mål at hjælpe studerende fra lavindkomst familier. Der findes altså stadig en fattig bjergbefolkning, hvor Berea Colleges nuværende mål dækker et reelt behov. Berea College er et af få colleges i USA, hvor de studerende arbejder på college mod at få undervisning, modsat betaling af undervisningsgebyr, som man typisk ser det i USA.

De studerende på Berea College begejstres stadig af den danske gymnastik, og det er i særdeleshed motiveret af *The National Danish Performance Team's* besøg⁷. I dag er interessen dog også baseret på et andet grundlag, idet langt de fleste studerende har stiftet kendskab med den danske gymnastik via DAE-programmet i løbet af deres første år på college.

Mødet mellem idrætskulturer

Som udsendt var jeg i 2002-2003 ansat ved Berea College i Kentucky, USA og underviste ved *Danish American Exchange program* (DAE-program)⁸. Et udvekslingsprojekt som har folkedans, moderne dans og gymnastik som praktiske aktiviteter, men som ligeledes dækker over en lang historie, hvor det mellemfolkelige kulturmøde fik personlig betydning, og derigennem spredte sig som ringe i vandet. Ringene bevægede sig af forskellige tangenter, og en af de tangenter er i dag blevet til kurset *Danish American Exchange program* på Berea College. Kurset udspringer af et DAE-netværk, som er væsentlig ældre, og har indeholdt udvekslinger med Danmark på mange forskellige niveauer og med mange forskellige formål og aktiviteter. Alle har de dog benyttet sig af navnet DAE og i vid udstrækning delt ideologi, hvor det personlige kulturmøde var højt prioriteret.

På Berea College undervises der udover traditionelle fag også i kunsthåndværk med særligt fokus på håndværkstraditionerne fra området, og det kan således betragtes som overlevering af en regionskultur. I overleveringen og opretholdelsen af regionens kultur undervises der også i traditionelle danse, og som noget specielt indbefatter dette blandt an-

7 Holdet har besøgt Berea tre gange (1994, 2001 og 2004)

8 <http://www.berea.edu/peh/dae-eng.asp>

det danske folkedanse, der ligeledes bliver betragtet som en del af deres tradition og kultur. Yderligere eksisterer begrebet *Danish Style Gymnastics* som et naturligt og beskrivende begreb for en af idrætsaktiviteterne på college, der udbydes af DAE-programmet. Spørgsmålene rejser sig naturligt – hvordan kan det være, at det vi betragter som dansk kultur ligeledes opfattes som tradition og kultur i specifikke områder i Appalachia, USA?, hvordan er den danske gymnastik- og foreningsidé kommet til Berea? og med hvilket formål har Danske Gymnastik og Idrætsforeninger udbredt dansk gymnastik og idræt i Berea?

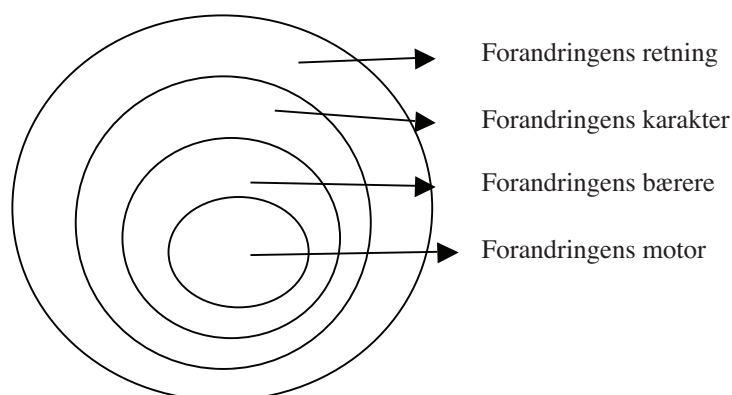
Med udgangspunkt i Danske Gymnastik og Idrætsforeningers internationale arbejde i Berea, KY, USA, har jeg benyttet *Danish American Exchange program* på Berea College til at undersøge følgende:

1. Hvilken betydning har dansk gymnastik og idræt haft i Berea?
2. Med hvilket formål og resultat har man udbredt dansk gymnastik og idræt i Berea?

Nærværende artikel er et uddrag fra min afhandling *Danish Style Gymnastics – resultatet af eksport og udveksling af en idrætskultur* (Pedersen, 2004), der tager udgangspunkt i casen om ”the danish american exchange program” i Berea Kentucky, USA.

Forandringsanalyse

Sociolog Jacob Alsteds forklaringsmodel for historiske forandringer (Alsted, 1998) argumenterer for at historisk sociologi kan og bør benyttes til analyse af samfundsforandringer over tid i form af kultur- og forandringsanalyser. Alsteds model tager fat i fire diskussioner i forbindelse forandringsanalysen; forandringens motor, forandringens bærere, forandringens karakter og forandringens retning. Alle fire niveauer forsøger han at begrebsliggøre, for derigennem at skabe forståelse for historisk forandring. Jeg har benyttet forandringsanalysen, da den netop indeholder det historisk tidslige, og at tiden i samspil med enkeltpersoner, institutioner og organisationer har skabt relationer, der har bevæget og udviklet sig i kulturen. Alsted benytter nedenstående figur til at illustrere teorien.

Figuren illustrerer forholdet mellem de fire niveauer, således at aktøren er forandringens motor, dog underlagt de andre elementers strukturerende vilkår. Jeg har benyttet modellen til at identificere aktører, strukturer i det undersøgte område, samtidig med at forandrin-

gernes karakter og retning forsøges udpeget. Det samfund jeg har studeret bevæger sig tidsmæssigt fra en traditionsbundet kultur til en modernistisk og måske endda sen-modernistisk eller post-modernistisk kultur. Samtidig er det væsentligt at se på forandringerne i kraft af Berea Colleges vægt på den kulturelle overlevering af traditioner i sen-modernismen, idet nogle af traditionerne i dette tilfælde stammer fra Danmark.

Historisk udvikling

Den historiske udvikling af Danish American Exchange kan opsummeres i fire perioder.

I 1896 opstår interessen for det danske uddannelsessystem, og den første kontakt etableres. Interessen opstår i USA, hvor den danske folkehøjskole blev studeret og fundet relevant både i Danmark men også i Appalachiaområdet⁹. Som konsekvens initieres der kontakt fra USA til Danmark, og der blev senere oprettet skoler baseret på den danske folkehøjskole. Denne periode afgrænser artiklens fokusområde, da interessenterne følges og fokusområdet geografisk placerer sig i Appalachia, mere specifikt ved John C. Campbell Folk School (JCCFS), Brasstown, North Carolina og senere i 1933 til Berea College, Berea, Kentucky¹⁰.

Begivenhederne i perioden 1933-1970, er relativt få og ensartede, men på ingen måde ubetydelige, idet aktiviteterne og aktørerne placerer sig og danner netværk, der senere danner basis for en egentlig udveksling med Danmark. Det er ligeledes i denne periode at Solvejg Bording havde en væsentlig rolle, som bindeled mellem John C. Campbell Folk School, Berea College og Danmark.

Perioden 1970-1993 er præget af gensidige udvekslinger mellem personer og grupper fra Berea og personer og grupper fra Danmark. Noglepersoner ansat på Berea College i denne periode blev fascinerede af den danske folkelige idrætskultur og organiseringen deraf. Det betød at den dansk-amerikanske relation blev styrket i denne periode, ligesom de første tiltag til *Danish American Exchange* (DAE) blev taget.

Den første DAE-repræsentant ankommer til Berea i 1993, men det er først i 1995 at DAE-repræsentanten bliver ansat på Berea College. Perioden 1993-2004 omhandler således DAE-projektets udvikling samt DAE-projektet og DAE-programmets nuværende karakter. Yderligere inddrages organisationen *Folk Circle Association* (FCA), sammen med uddannelsesinstitutionen Berea College og Danske Gymnastik og Idrætsforeninger som bærere, i forbindelse med deres betydning for udviklingen i perioden.

I Berea er *Danish Style Gymnastics* udtryk for den særlige danske gymnastik – den folkelige gymnastik. Den indeholder muligheden for, at alle kan deltage på forskelligt niveau uden forudgående udtagelse. På det konkrete niveau består *Danish Style Gymnastics* af rytmiske bevægelsessekvenser og spring på trampet og måtte. Redskabsopstillinger bliver brugt flittigt i træningen for at sikre et højt aktivitetsniveau samtidig med, at sikkerheden opretholdes for gymnasterne. Yderligere sikrer *Danish Style Gymnastics*, at det er mu-

9 Appalachia-området er en bjergregion som strækker sig fra staten New York til staten Alabama, og som engang og nu generelt betragtes som en lavindkomst region.

10 I forbindelse med den danske immigration til Nordamerika var der naturligvis flere initiativer, og opstartede skoler baseret på Grundtvigs værdier og højskoleidéerne. Det valgte fokusområde stammer dog ikke fra immigration, hvorfor jeg finder det særlig interessant, og artiklen er derfor afgrænset til dette enkelte område.

ligt at undervise relativt mange gymnaster pr. instruktør¹¹. Samtidig repræsenterer det for amerikanerne en ny form for kropslighed, i måden der samarbejdes på. Den overskrider amerikanernes egne hæmninger men også misforståede tabuer og generelle kropsforskrækkelse¹². Betegnelsen kropsforskrækkelse er blevet brugt af danskere (Christiansen, Sørensen, 2003), hvorimod amerikanerne selv udtrykker det som forskellen mellem en verbal og en kinæstetisk kultur. Gennem DAE kurset bemærkes det, at danskere bevæger sig og bruger kroppen på en anderledes måde – også i dagligdagen. Danskere kommunikerer direkte, både verbalt og fysisk, ligesom der kommunikeres og socialiseres mere. En fysisk bevidsthed og tilstedeværelse som tilskrives gymnastikken og idrætskulturen og dermed også den danske kultur generelt¹³. *Danish Style Gymnastics* har medrevet børn, studerende og voksne som tilskuere, og DAE-programmet har medrevet dem som deltagere. Danske Gymnastik og Idrætsforeningers argumentation for at skabe National Danish Performance Team har blandt andet været, at holdet på sine turnéer skaber kontakter og fremmer kulturmødet. Holdet har ikke skabt DAE- eller Berea College kontakten, men det har medvirket til at eksemplificere og på bedste vis fremvist, hvad den danske folkelige gymnastik kan byde på. Måske ligger det i den amerikanske kultur, at de skal imponeres, før de er villige til at investere i noget, der er ikke-amerikansk. I dette tilfælde er der ingen tvivl om, at holdet har fungeret som endnu et argument til at investere samt deltage aktivt i *Danish Style Gymnastics*. Lederen af idrætsafdelingen på Berea College tillægger dog den daglige undervisning ved DAE-programmet større betydning end *National Danish Performance Team* i den sammenhæng. Hun mener ligeledes at *Danish Style Gymnastics* ikke kun har lært Berea om danskere, men har lært dem noget om dem selv. Et udtryk for at kulturmødet er lykkedes.

Udover analysen af de historiske forandringer har jeg ligeledes undersøgt formål og resultat af udbredelsen af dansk gymnastik. Det er væsentligt idet det hænger sammen med Danske Gymnastik og Idrætsforeningers hensigt, og dermed begrundelse for arbejdet. Jeg har derfor undersøgt DAE som udveksling eller eksport gennem historien, sammen med retningen af initiativ og handling i forhold dertil.

Kulturformidlingsanalyse

Til analyse og kategorisering af DAE, og særlig brugen af ordet *exchange*, benytter jeg mig af en kulturformidlingsanalyse, som Peter Kvistgaard har udviklet i forbindelse med vurdering af kultureksport eller kulturudveksling (Kvistgaard, 1996). Nedenstående skema er udarbejdet af Peter Kvistgaard med henblik på kulturformidling overfor udlandet. Jeg har valgt at benytte Kvistgaard's parametre indeholdt i skemaet, uden yderligere diskussion vedrørende de betænkninger og redegørelser, der ligger til grund for hans forskning, til vurdering og kategorisering af DAE igennem fire perioder.

11 Noget der historisk stammer fra den svenske gymnastik. Niels Bukh benyttede det også og kunne ved hjælp af kommandoer undervise og styre store grupper af gymnaster på en gang.

12 Lene Christiansen og Claus Sørensen benytter udtrykket i artiklen: "En hæmmet kropskultur", *Krum-spring* 4, 2003. Lene Christiansen og Claus Sørensen var DAE-repræsentanter i 2001-2002.

13 Interview med Susan Spalding, Berea, KY, USA, d. 15. marts 2004

Parametre	Kultureksport	Kulturudveksling
Orientering	Udbudsorienteret	Interesseorienteret
Målsætning	Markere, profilere, afsætte kulturprodukter, skabe godt Danmarksbillede, godt image	Udveksle kultur, lære af hinanden, folkelighed, oplyse nuanceret om Danmark og bidrage til mosaik
Kommunikationsmetode og forskningstradition	Énvejskommunikation med fokus på afsender og effektivitet, afsenders budskaber. Den funktionalistiske tradition	Tovejskommunikation med fokus på såvel afsender som modtager, dialogskabende og -søgende, udløser respons. Den hermeneutiske tradition.
Metode	Markedstilpasning af kulturprodukter, kulturformidling som udenrigspolitisk middel til forbedring af Danmarks prestige og indflydelse	Fokusering på kulturforskelle i forhold til modtagerkulturen, og på interaktion og åbenhed
Pris på kulturen	Prisfastsættelse på kulturen, idet kulturen gøres sammenlignelig med alm. varer og kobles sammen hermed	Uvurderlig
Kulturdefinition	Kultur er en del af helheden, som er samfundet, kultur og kulturelle regler sikrer stabilitet og samfundsbevarelse, kultur er kongruent med finkultur	Samfundskultur, den brede kulturbetragtning, der indebærer den såkaldte "zweibahnstrasse", kultur er dynamisk, samfund er kultur
Målbarhed	Succeskriterier udstukket af ministerierne; der måles i penge og antal besøgende til fx udstilling i Hamburg	Bred viden om dansk kultur og danskhed via kulturformidling er svær at måle; det danske kulturinstitut ej interesseret heri
Målgruppe	Indflydelsesrige personer inden for kulturformidling, indirekte formidling via formidling fra organ til organ – litteratur til litteratur	Fx det tyske folk, direkte formidling til de interesserede – litteratur til alle
Instrumenter	Specialiserede organer: DLIC, MIC, DDC osv. Indirekte formidling	Formidling af kontakt direkte mellem parterne – "fra folk til folk"

Ifølge kulturformidlingsskemaets definition af kultureksport vil den danske idrætskultur og gymnastik betragtes som en vare, der tilbydes for eventuelt at profilere dansk idræt, Danske Gymnastik og Idrætsforeninger og Danmark. Samtidig mener Peter Kvistgaard, at begrebet kultureksport tilhører den funktionalistiske tradition, hvor der er fokus på envejskommunikation samt afsender og effektivitet. Udveksling er oplysning og tovejskommunikation, og fokus er på de eksisterende kulturforskelle. Som DAE-programmet ser ud i dag, består det af to dele. Den primære del er DAE-repræsentanten i Berea og på Berea College, og den sekundære del er de studerende fra Berea College, der tilbringer januar måned i Danmark. Begge initiativer er målrettet mod at informere, fremvise og undervise i dansk idrætskultur og idrætsorganisering. På nuværende tidspunkt er der ikke fra Danske Gymnastik og Idrætsforeningers side fokus på de erfaringer, den danske underviser tager med sig hjem, eller hvad Danske Gymnastik og Idrætsforeninger kan lære af den amerikanske kultur. Projektets nuværende status må derfor betragtes som kultureksport.

Formålet med Danske Gymnastik og Idrætsforeningers internationale arbejde er:

gennem idræt og andet kulturelt virke at styrke det frivillige foreningsarbejde for at fremme den folkelige oplysning. Dette udmøntes i et internationalt samarbejde på tværs af politiske, kulturelle og økonomiske skel. Det konkretiseres i det direkte møde mellem mennesker og det realiseres gennem kurser, studieture, deltagelse i idrætslejre og -stævner mellem samarbejdspartners egne lande og Danmark og gensidige instruktørudvekslinger.

I forhold til ovenstående opfylder DAE-programmet og projektet til fulde formålsparagrafen. De studerende på Berea College bliver undervist i både praktisk idræt og ideologien bag. DAE-repræsentanten arbejder hvert år på at udvikle den frivillige gymnastikforening. Samtidig fastholdes princippet om privat indkvartering ved besøg i henholdsvis Danmark og Berea. Men formålet antyder også, at den gensidige instruktørudveksling kunne (og burde) være næste udviklingstrin. Hele projektets tilblivelse er baseret på enkeltpersoners initiativ, arbejde og evne til at skabe idéer, som følges op af handling. Dermed har initiativ og handling skabt udviklingen, uafhængig af hvilket land det har fundet sted i. I øjeblikket er programmet nærmest afventende på en eventuel ny aktør og et nyt initiativ.

Alle aktører gennem historien har vist, at det ikke er muligt at implementere en dansk idrætskultur i et specifikt amerikansk område. Det er derimod muligt at medbringe idéer og løsningsmodeller fra Danmark, tilvirke dem til den eksisterende kultur og derefter udvikle løsninger. DAE-repræsentanterne har således været en form for Danske Gymnastik og Idrætsforeninger ambassadører, men grænsen til missionærer er hårfin. Rollen defineres i høj grad af den enkelte DAE-repræsentants ageren og handlen samt udtrykte holdninger. Som initiativtager bør man altid være villig til at give sine bedste idéer bort til fordel for alle og samtidig respektere, at idéerne derved får " eget liv" og, at udviklingen bliver præget og besluttet af de mennesker, der er aktive og giver til projektet. Projektet er således heller ikke dansk.

Danish Style Gymnastics og køn

Historisk udviklede gymnastikken i Danmark sig i forskellige retninger, både i kraft af en forskel mellem land og by, politisk og ikke mindst en forskel mellem kønnene. Der var således forskellige holdninger til hvilken slags gymnastik, der var passende for kvinder og mænd at udføre, blandt andet ses forskellen tydeligt mellem kvindegymnastikken ved Gymnastikhøjskolen i Ollerup og Snoghøj Gymnastikhøjskole. Gymnastikken var oprindeligt tiltænkt begge køn, idet gymnastikken blev opfattet som sober, modsat sporten som blev opfattet som berusende (Møller, 2001). Gymnastikken indeholdt dyder som orden, harmoni og præcision, og da gymnastikken blev formidlet af lærerinderne, kom den yderligere til at indeholde dyder som ydmyghed, fromhed, disciplin og renhed (Trangbæk, 1998). Gymnastikken var derfor også den idrætsgren, hvor kvinder lettest blev accepteret. Historisk og kulturelt er der således belæg for, at vi i Danmark overvejende ser gymnastikken udført af kvinder. Kulturelt findes der nogle kønsstereotyper for forskellige idrætsgrene, og gymnastik opfattes således overvejende som feminint.

I Berea ser det dog muligvis anderledes ud. Her bliver den danske gymnastik ikke vurderet som enten feminin eller maskulin. Her er *Danish Style Gymnastics* blevet introduceret

sammen med folkedansen, hvor man naturligt tilstræber en lige kønsfordeling. Yderligere er den blevet introduceret ved danske gymnastikholds turnéer, hvor der ligeledes er tradition for lige kønsfordeling, ligesom langt de fleste DAE-repræsentanter har været mænd¹⁴. Jeg mener således, at introduktionsmåden har haft betydning på kønssammensætningen, samt for hvordan man kulturelt vurderer aktiviteten. Deltagelsen på de frivillige gymnastikhold i Berea viser en relativt lige kønsfordeling. Der ses en generelt en lille overvægt af piger i aldersgruppen 2-6 år i både 2003 og 2004, men ser man på data fra college, hvor DAE-repræsentanten har størst fokus, er fordelingen derimod lige. Desværre findes der kun materiale fra 2003, 2004 og 2005, hvorfor det statistisk ikke er signifikant, men jeg har dog valgt at medtage det alligevel, idet det kan vise en mulig tendens¹⁵.

Den dansk-amerikanske folkelige idræt

Artiklen diskuterer to hovedproblemstillinger, hvor den ene handler om betydningen af dansk gymnastik og idrætskultur i Berea. Den anden problemstilling handler om formålet og resultatet af udbredelsen, og indeholder dermed også udveksling/eksport-diskussionen.

Dansk gymnastik og idræt er gennem en periode på cirka 80 år (1923-2004) blevet fremvist og introduceret til Berea og Berea College. De sidste tolv år har man yderligere forsøgt at systematisere og planlægge en del af arbejdet – det der nu er formuleret som en egentlig kursus på Berea College.

Helt konkret har dansk gymnastik og idræt betydet, at Berea har en gymnastikforening, hvor medlemskabet er relativt billigt, og hvor man er velkommen uanset talent. De studerende på Berea College har mulighed for at blive undervist af en dansk lærer i gymnastik og idræt, og yderligere har alle, der ønsker viden om Danmark og dansk kultur mulighed for at diskutere det med en indfødt. Med et generelt perspektiv oplever man, at betydningerne omhandler livsform og livsstil, syn på idræt og kulturen omkring samt pædagogik og undervisningsstil. På et dybere niveau bliver det tydeligt, at udbredelsen af dansk gymnastik og idræt har betydet udvidede holdninger og syn på krop, kommunikation, demokrati samt større viden om verden, og det har dermed også skabt en øget nysgerrighed. En kumulativ og progressiv udvikling, der er forårsaget af en tilfældig, men efter min mening, tilsigtet kulturpåvirkning. En kommende diskussion bør derfor også omhandle hvorvidt Danske Gymnastik og Idrætsforeninger er opmærksomme på deres egen kulturdefinition samt bevidstheden om den tilsigtede kulturpåvirkning af henholdsvis den manifesterede kultur og kernekulturen (Gullerup, 1992).

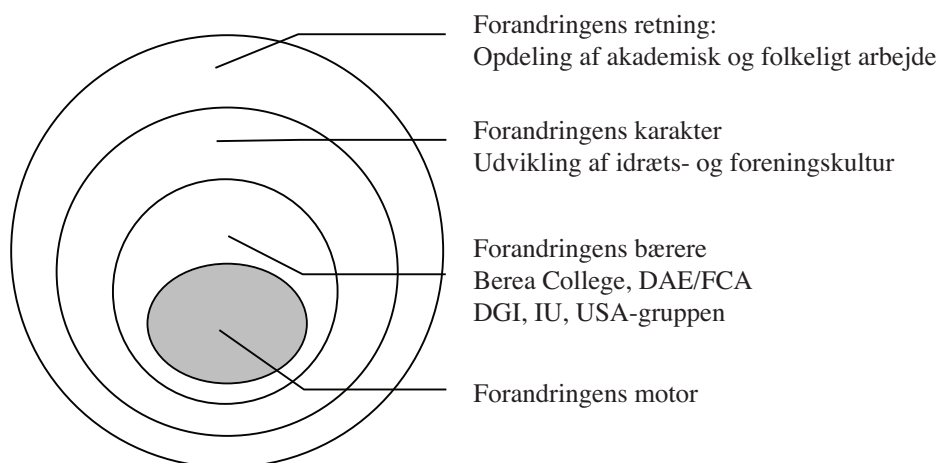
Som DAE-programmet er i dag, er det ukorrekt benævnt som udveksling, idet udvekslingselementet er forsvindende lille. Fastholder man udvekslingsbegrebet som legitimering af det der nu tenderer missionering, må Danske Gymnastik og Idrætsforeninger overveje, hvilket udbytte de får. Lykkes den øvelse kan reel udveksling opstå igen, men det afhænger af projektets formål samt Danske Gymnastik og Idrætsforeningers indstilling til typen af målbarhed. Her vender jeg tilbage til Peter Kvistgaards model, idet succeskriterierne og de benyttede målemetoder er parametre, der har betydning for, hvorvidt der er tale om

14 DGI har ofte været repræsenteret af par, men hver gang har det været manden, der har haft ansættelse. Eneste kvinde der har haft formel ansættelse er undertegnede i 2003-2003.

15 Tallene er fremkommet ved sammentælling af samtlige tilmeldte. Tal for 2004 er modtaget af Theis Hansen, april, 2004, tallene for 2005 er modtaget af Emily Kim september 2005.

eksport eller udveksling. I forhold til udvekslingsparametrene er det således ikke et mål i sig selv at have en dansk repræsentant i Berea. Et udvekslingsprogram er kun værdifuldt så længe, at parterne kan lære af hinanden, samtidig med at de er villige til at dele, af det de har særegent. Dog er DAE navnet væsentligt, idet det tjener til genkendelse og dermed også giver adgang til DAE-kulturen og de værdier det indeholder. En væsentlig pointe ved DAE-programmet er den tidsmæssige udstrækning ved den danske repræsentants ophold i Berea. Det har betydning for intensiteten af opholdet samt arbejdet i kulturmødet. Denne mulighed tilbyder Danske Gymnastik og Idrætsforeninger endnu ikke amerikanerne, hvorfor amerikanerne med rette ikke mener, at DAE-programmet tilbyder reel udveksling¹⁶.

På trods af ovennævnte diskussion anerkendes DAE-programmet på Berea College og i Berea anno 2004 som en succes. Amerikanerne ønsker reel udveksling, men de ønsker primært at bibeholde det eksisterende og derefter arbejde mod yderligere muligheder inden for det eksisterende samarbejde. Programmets succes har betydet, at Danske Gymnastik og Idrætsforeninger har arbejdet mod at etablere programmet som delvis selvkørende og personuafhængig. Danske Gymnastik og Idrætsforeninger har forpligtet sig til at finde ansøgere til stillingen som DAE-repræsentant, udarbejde generelle retningslinier i samarbejde med Berea College, men overlader administreringen og den løbende udvikling af programmet til Berea College. I denne proces viser der sig nu et tomrum, som ingen endnu har valgt at fylde. Vurderes dette i forhold til forandringsanalysemodellen, har DAE-projektet og programmet mistet de aktører, der var forandringens motorer, og forandringens bærere eksisterer nu som inderste cirkel i modellen. Man kunne argumentere for at DAE-repræsentanten skulle være motor, men denne er kun ansat et år og kender på ansættelsestidspunktet intet til programmet, stedet og virkeligheden omkring, hvorfor dette har vist sig umuligt.

Det har umiddelbart to konsekvensscenarier. Enten forbliver de bærere, og projektet og DAE-programmet må forlige sig med en langsommere og mere træg udvikling med risiko for stagnation. Andet scenarium er, at dele af forandringens bærere træder til som forandringsmotorer, og dermed tager ansvar for projekternes videre udvikling og følger op med

16 Interview med Martha Beagle, Berea, KY, USA, d. 16 marts 2004. Martha Beagle var på det tidspunkt leder af idrætsafdelingen på Berea College.

handling. Udfaldet af de igangværende diskussioner vil være afgørende for, hvilket af scenarierne der kan realiseres.

Analysen viser at på trods af at aktiviteten er gymnastik og folkedans, så handler DAE om meget andet. Det handler om at dele ud af sig selv – personligt såvel som kulturelt – at flytte og udvide videnshorisonter og forståelse. Amerikanerne har formået at fastholde og udvide disse værdier, hvor Danske Gymnastik og Idrætsforeninger endnu ikke benytter det i bred forstand.

Idrætten sælges ofte med side-produkterne som mål, men i kulturmødet forsøges det at tilbyde idræt som ikke-objektiverbar og som aproduktiv. Det er ikke *sport for health*, det er ikke *competitive sport*, det er delvis *sport for all* i den forstand, at tilbudet er åbent, det er delvis *sport for fun* men kun i den forstand at det er lysten og legen, der skaber vej for deltagelsen. Det er *sport for sport*. Ikke for at opnå andet end aproduktiv leg og kamp. Det er idræt! Der er efterhånden mange tilbud i USA, der indeholder *sport for all*, men den kulturelle baggrund og organiseringsmuligheder mangler ofte, og således er der stadig mulighed for at medvirke til en (positiv) udvikling i retning af det ikke-konkurrende og folkeoplysende idræt.

Anvendt litteratur

- Alsted, Jacob, (1998), "Forklaringsmodeller i historisk sociologi, Historisk sociologi – modernitet, forandring og komparation", *Den Jyske Historiker*, nr. 80, s. 74-98
- Gullestrup, Hans, (1992), *Kultur, kulturanalyse og kulturetik – eller hvad der adskiller og forener os?* Akademisk Forlag
- Christiansen, Lene, Sørensen, Claus, (2003), "En hæmmet kropskultur", *Krumspring* 4, Danske Gymnastik og Idrætsforeninger
- Jørgensen, Agnar Søgaaard, (1940), *Gennem Syd-Afrika med Niels Bukh*. København, Arnold Busck
- Krogshede, Kristian, (1980), *Minder fra Ollerup og Gerlev – en bondedrenge livsventyr*, Delta
- Kvistgaard, Peter, (1996), "Kultureksport eller kulturudveksling? Principper og holdninger i dansk kulturformidling", *Sprog og Kulturmøde*, 14, Aalborg University Press
- Møller, Verner, (2001), *Den Danske Helt i 1000 år, Sportshelte, Sport og Gymnastik*. Materiale i forbindelse med særudstilling ved Koldinghus
- Pedersen, Lise Warren, (2004), "Danish Style Gymnastics" – resultatet af eksport og udveksling af en idrætskultur, (Upubliceret)
- Trangbæk, Else, (1996), "Danish Gymnastics: What's so Danish about the Danes?", *The International Journal of the History of Sport*, Vol. 13, No. 2, Frank Cass, London
- Trangbæk, Else, (1998), "I med- og modvind", *Kvindelig-Idrætsliv*, Redigeret af Anne Lykke Poulsen, København